

תחרותיות המשק הישראלי בראי דוחות תחרותיות בינ"ל ודו"ח ועדת הריכוזיות וטרנסברג

המכון הישראלי
לתכנון כלכלי (ע"מ) The Israeli Institute
for Economic Planning

כנס הרצליה ינואר 2012

דור שטרם – מנהל המכון

מה קרה ב-2011?

✓ חיבור בין 3 בעיות "דליקות":

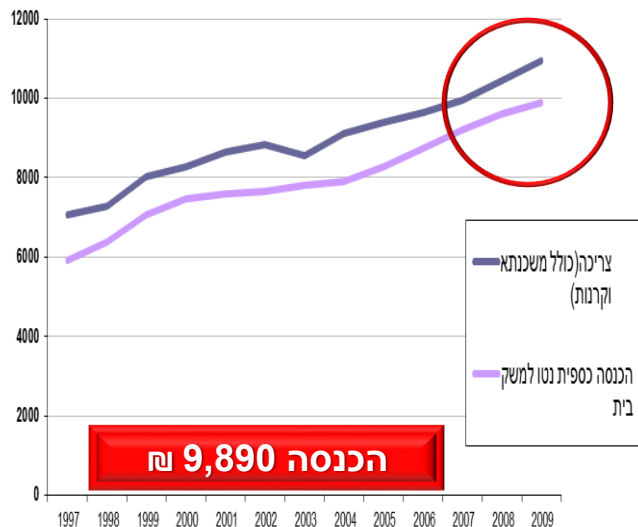
✓ יוקר מחיה, חוסר הגינות בשיטה הכלכלית ובעיית תחרות;

❖ קושי אובייקטיבי ביכולת ההתמודדות של זוגות צעירים;

❖ סדיקת הסולידריות החברתית

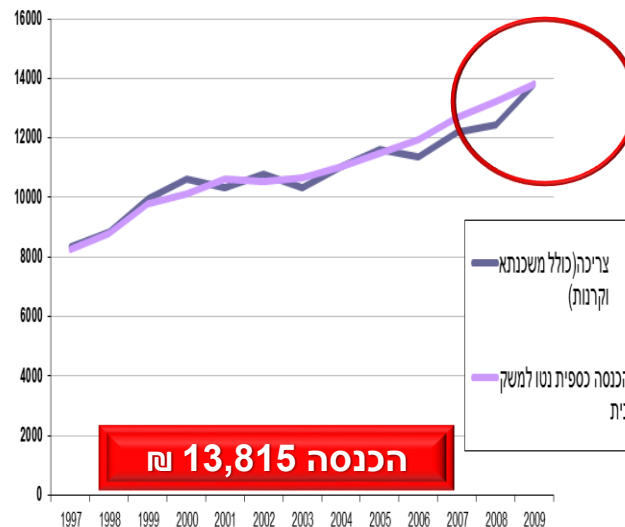
נתוני הצריכה (כולל תשלומי הלוואות לדיור והפרשות לחסכון) מול הכנסה

נטו - חמישון 3

נתוני הצריכה (כולל תשלומי הלוואות לדיור והפרשות לחסכון) מול הכנסה

נטו - חמישון 4

בתקופה שקדמה
למחאה החברתית של
נשחקה יכולת המעמד
הבינוני ואף זו של
המעמד הבינוני-גבוה
(חמישונים 3 ו-4) לממן
את מלוא הוצאות
משקי הבית
ממשכורותיהם.

מה התברר בוועדות?

- ✓ הקטנת ההוצאה הציבורית לזוטה בהגדלת הנטל על האזרח
- ✓ ישראל יקרה ויש בה רגולציה עוינת תחרות (ארצית ומקומית)
- ✓ קיימת בעיית ריכוזיות משקית: יש להפריד ריאלי – פיננסי
- ✓ יש בעיה בהגינות של השיטה הכלכלית:

❖ קיטוב חריף שכר בכירים מופלג ולא מוסבר מול קושי "לגמור את החודש"

❖ אשראי פיננסי אדיר לבעלי קונצרנים מול – תספורות אג"ח לפנסיות ציבור

✓ התגובה הממשלתית - שורת החלטות חשובות בדבר שינויים:

❖ ועדת התחרותיות

❖ הועדה לשינוי חברתי כלכלי

טיוטת ועדת הריכוזיות

• הפרדה ריאלית פיננסית: • הטיפול בפירמידות:

• מה לא טופל?

1. התחרות בגורמי הייצור העיקריים:

1.1. קרקע (מונופול מ"מי)

1.2. עבודה (ועדים)

2. הרגולציה עויינת התחרות – טופלה חלקית מאד

3. הנטל הפיסקלי העודף – בלו ומכס רכב + מע"מ

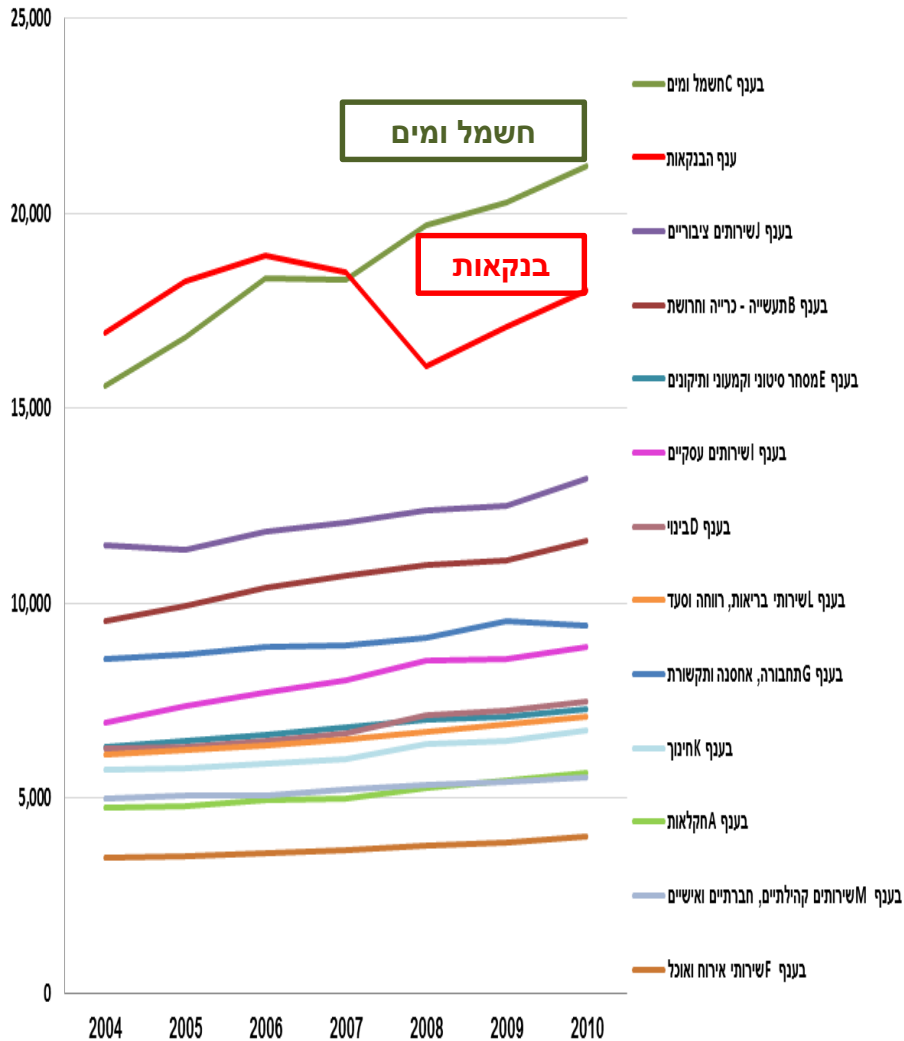
מהם מעוזי חוסר התחרות ויוקר המחיה?

עבודה	הון	קרקע
<p>30% שוק קשיח במגזר הממשלתי</p> <p>וועדי עובדים חזקים עושים בין היתר שימוש ב"נשק יום הדין": שביתות</p>	אוליגופול בבנקים	מונופול בקרקעות (ממ"י)
	קרטל עבר בחברות הביטוח	מונופול במלט (נשר)
	מוסדיים: שוק חדש ובעייתי	מונופול בהובלת מלט (תעבורה)
	קשר בעלות לחב' ריאליות	אוליגופול בפלדה
		קרטל עבר בברזל
		קרטל בצנרת פלסטית לחשמל
		קרטל בפיטינגים

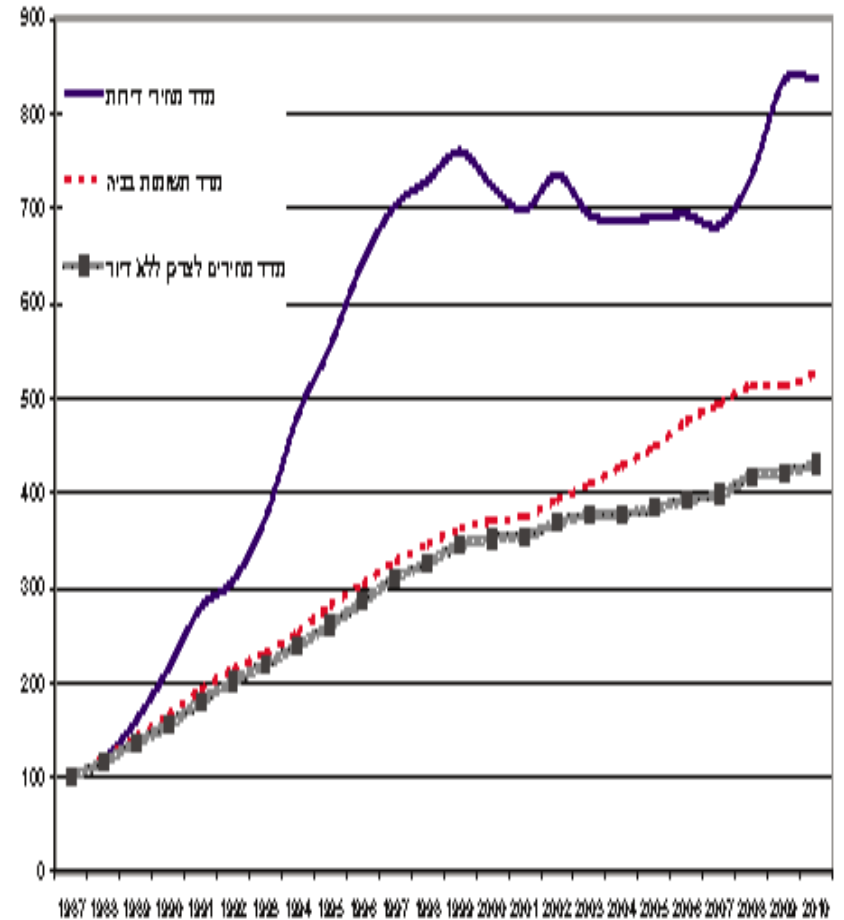
קשיחות שוק העבודה בישראל נתוני משכורות

העלות הגואה של שוק הדיור ותרומת המונזופול של מינהל מקרקעי ישראל

שכר חודשי ממוצע למשרת שכיר - לפי ענף כלכלי

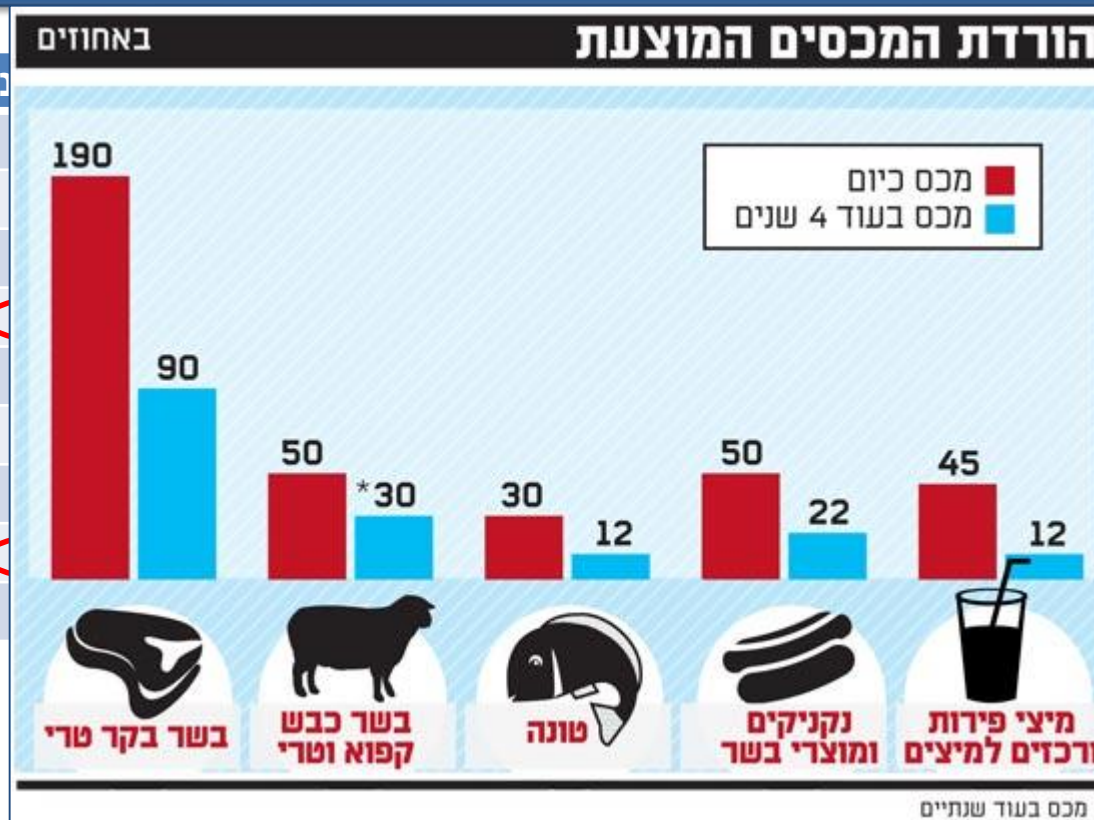

תרשים 1 - השינוי במחירי הדיור, במחיר תשומות הבניה ובמדד המחירים לצרכן ללא דיור

יוקר המחייה – עלות מוצרי מזון (ו. טרכטנברג)

בשנת 2009 פורסם דו"ח השוואת מחירים ע"י האיחוד האירופי. מנתוני הדו"ח עולה כי ישראל מדורגת בשליש הראשון (המחיר הגבוה) בכמחצית מן המוצרים שבהשוואה. תיקנון לרמת ההכנסה מרע עוד יותר את מצבה היחסי של ישראל מבחינת יוקר המחייה (מקום 15 מתוך 28 מדינות בשנת 2008)

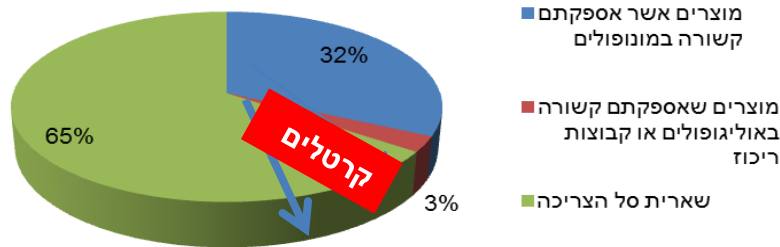

נת 2009

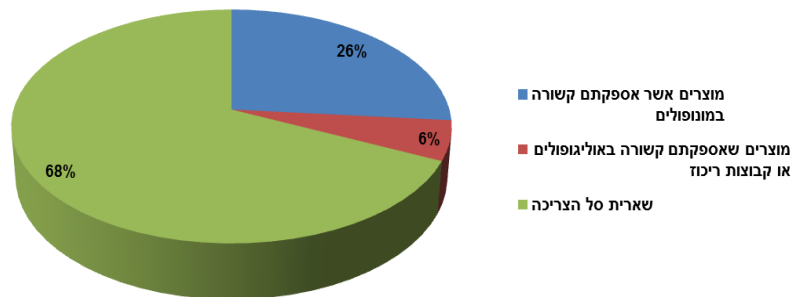
- עוף טרי
- חלב מפוסטר בקר
- יוגורט טבעי
- שמן זית
- שוקולד חלב
- קפה שחור רגיל
- אורז רגיל ארוז
- מקרונים/ספגטי
- גבינה צהובה קשה

יוקר המחייה – חלק המונופולים, האוליגופולים והסדרים כובלים בסל הצריכה

סל צריכה (למ"ס) נתוני 1999

סל צריכה (למ"ס) - נתוני 2009

נפטרו מחלק גדול של המונופולים בענף המוצרים

ירידה בשיעור המוצרים אשר אספקתם קשורה במונופולים

- ❖ **דוגמאות:** דובק - סיגריות, קלאב הוטל - יחידות נופש, בזק - שיחות בינ"ל, ידיעות אחרונות - עיתונות יומית בשפה העברית, תדיראן - נורות חשמל וסוללות, יכין - פיקטיין להכנת ריבה, סנפרוסט - ירקות קפואים, דקו - ירקות מיובשים, מוטורולה - טלפונים סלולאריים, אמקור - מקררים, נור - גפרורים

חלק מהמונופולים נשארו וישארו

- ❖ חשמל, מים, ארנונה - 5.7% מהסל
- ❖ **חלק מהמונופולים - התמוטטו ונעלמו**
- ❖ ספן, קרית הפלדה, פרוטרם, עץ לבוד
- ❖ **לחלק מהמונופולים נכנסת תחרות**
- ❖ בזק, הוט, ערוץ 2

עלייה בשיעור המוצרים אשר אספקתם קשורה באוליגופולים או קבוצות ריכוז (ביטוח, טלפוניה סלולארית)

שינויים במפת המונופולים בישראל

✓ בשנות ה-70 וה-80: כ-140 מונופולים (135 מוכרזים, הרוב באספקת מצרכים);

✓ כיום: כ-69 מונופולים (חולשים על כ-122 תחומי פעילות).

✓ תחומים שנפתחו לתחרות:

❖ טקסטיל – מעבר משמונים מונופולים לאחד בלבד

❖ מתכת – מעבר מ-22 מונופולים ל-5 בלבד

❖ ציוד וריהוט, תקשורת – הגברת תחרות בלי ירידה במונופולים

❖ מזון – ירידה בכמות המונופולים ללא הגברה משמעותית בתחרות

✓ מאידך - גידול במונופוליזציה בתחום ענפי השירותים: מעבר מ-13

מונופולים בשנות ה-80 ל-44 מונופולים כיום

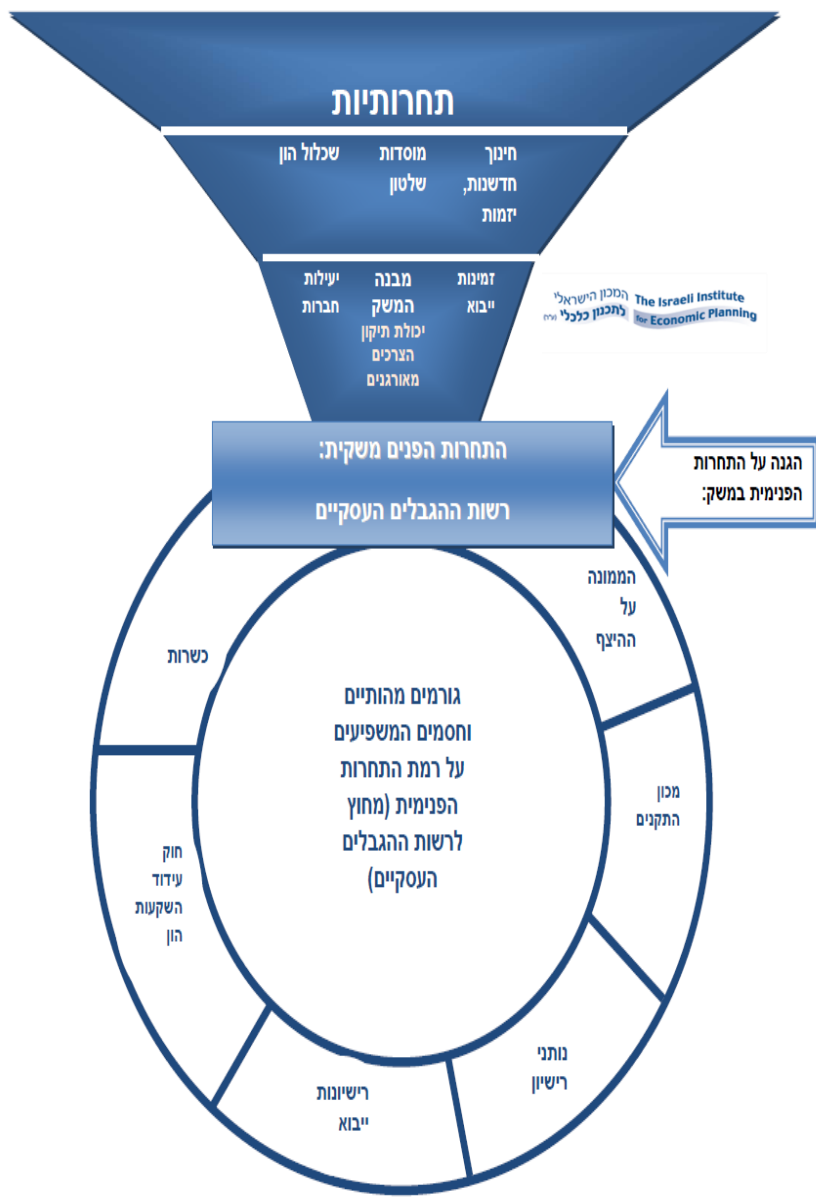
❖ קיפאון תחרותי ב:

❖ פיננסים - שירותים הבנקאיים, חסכון וניהול השקעות וביטוח;

❖ ספקי שירותים חיוניים – קרקעות, נמלים, חשמל, מים, שד"ת,

רכבת ועוד - המהווים חלק ניכר מן ההוצאות של משקי בית.

תחרותיות המשק והתחרות הפנימית

מהם הצעדים ההכרחיים?

1. פתיחת מונופול מ"מי
2. הפרדה ריאלי-פיננסי
3. הגמשת שוק העבודה
4. ביטול היטלים מונעי תחרות מיבוא במונופול +
5. ביטול חסם תקינה לכל מי שעומד בתקן EU או US
6. פירוק מונופולים אזוריים

❖ **התוצאה: הורדת יוקר**

המחיה בכ-15%

❖ **מביא אותנו לרמה**

האירופית